

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

Аналіз результатів освітніх процесів у закладах загальної середньої освіти Харківської області

(за результатами I етапу регіонального моніторингу ефективності реалізації
державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти)

Капустін І.В., Вербенко А.З., Голтяй Т.М., Рудакова О.С. – Центр
моніторингу якості освіти

У межах регіонального моніторингу ефективності реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти (I етап) у вересні 2018 року було здійснено збір даних про результати освітніх процесів у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), які увійшли до вибірки учасників дослідження.

Дослідженням охоплено **2 885** учнів **4-х** класів, **2 488** учнів **9-х** класів, **1406** учнів **11-х** класів із **76-ти** ЗЗСО (усього: **6 779** осіб).

Збір даних здійснювався за такими напрямками:

- державна підсумкова атестація в 4-х, 9-х, 11-х класах;
- зовнішнє незалежне оцінювання;
- якість та об'єктивність оцінювання;
- відсоток учнів, які нагороджені за успіхи в навчанні;
- результати роботи з обдарованими дітьми (за підсумками

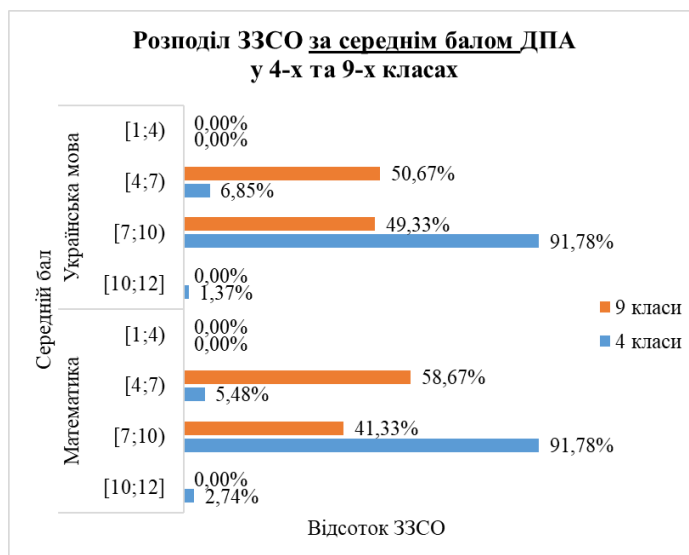
Всеукраїнських олімпіад із навчальних предметів та Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН).

I. Державна підсумкова атестація

Збір даних за результатами державної підсумкової атестації (ДПА) здійснювався за середнім балом та відсотком учнів, які отримали бали достатнього та високого рівнів:

- у 4-х, 9-х класах – з української мови та математики;
- в 11-х класах – з української мови, історії України та математики.

Діаграма 1

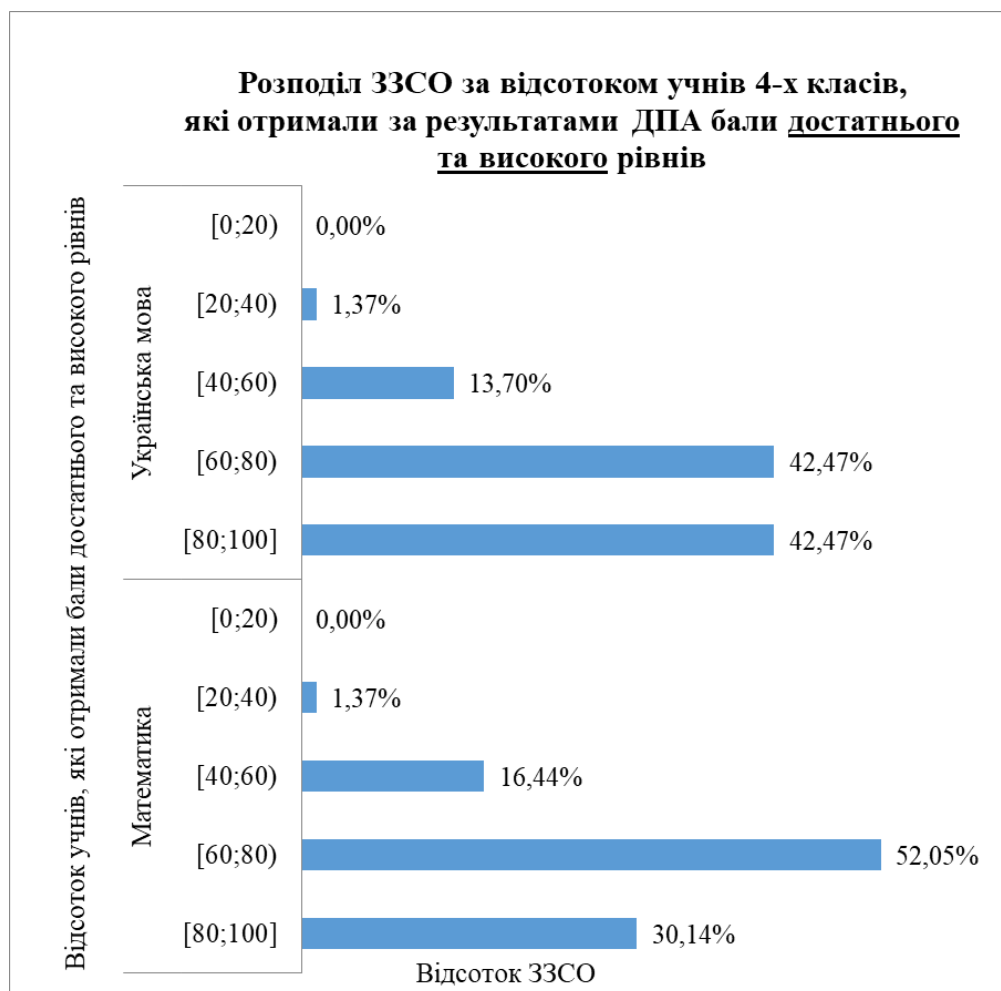


Як видно з діаграми, у переважній більшості ЗЗСО, які увійшли до вибірки учасників дослідження, (**91,78 %**) як з *української мови*, так і *математики* учні **4-х** класів показали результати ДПА (за середнім балом), що відповідають достатньому рівню навчальних досягнень.

У 9-х класах такі результати виявилися в значно меншій кількості ЗЗСО (**49,33 %** – з *української мови* та **41,33 %** – з *математики*). Разом із тим у **понад 50 %** ЗЗСО середній бал ДПА з *української мови* (**50,67 %**) та *математики* (**58,67 %**) відповідає середньому рівню навчальних досягнень.

Слід зазначити, що з *математики* було більше, ніж з *української мови* закладів, де середній бал ДПА виявився нижчим за бал достатнього рівня.

Діаграма 2

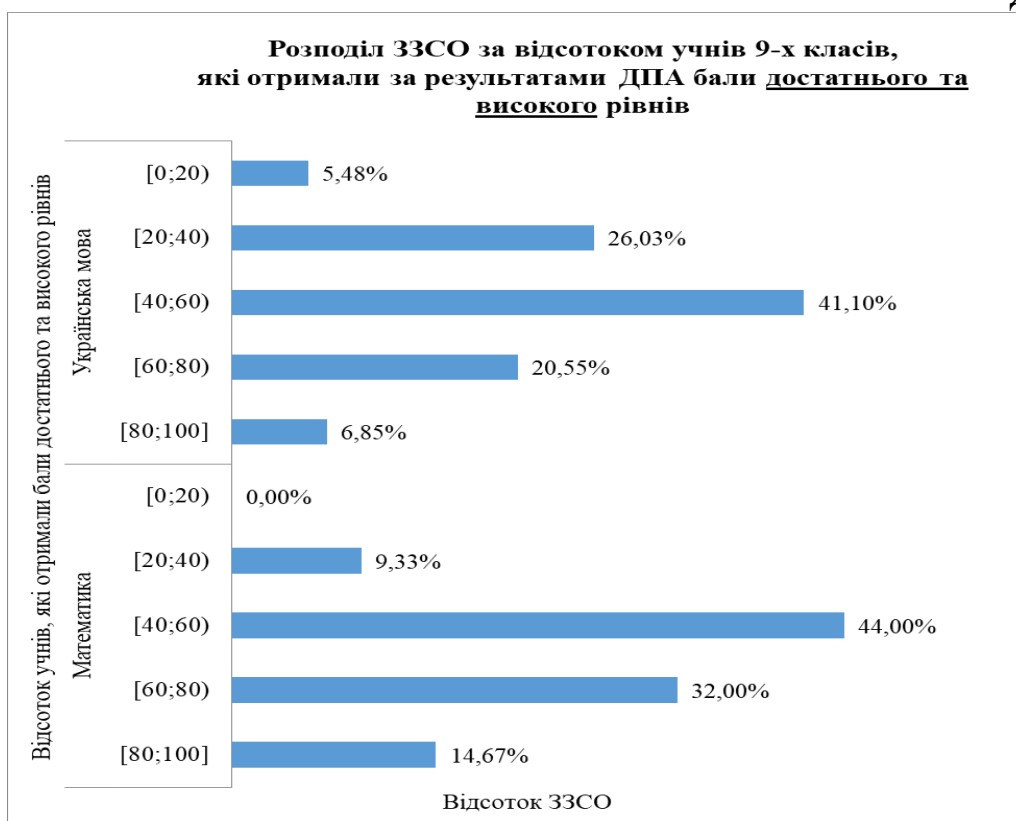


Результати ДПА з *української мови* в 4-х класах за відсотком учнів, які отримали бали достатнього та високого рівнів, виявилися кращими, ніж з *математики*.

Так, результати достатнього та високого рівнів з *української мови* у **42,47 %** ЗЗСО показали від 60 % до 80 % учнів. У такій самій кількості закладів цей показник становив від 80 % до 100 %.

Разом із тим із *математики* у більшості ЗЗСО (**52,05 %**) відсоток учнів, які показали результати ДПА достатнього та високого рівнів, складав від 60 % до 80 %, тоді як **майже в кожному третьому** ЗЗСО цей показник був вищим за 80 % (діаграма 2).

Діаграма 3

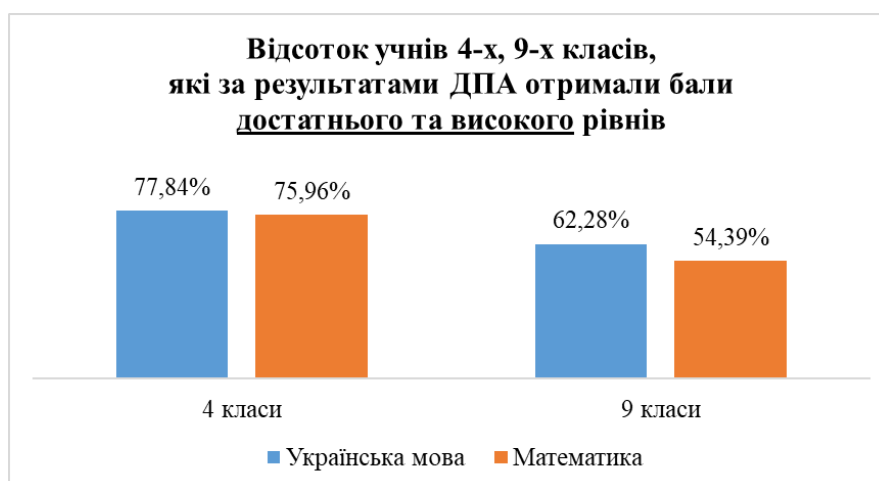


У **понад 40 %** закладів відносна кількість учнів 9-х класів, які отримали бали ДПА достатнього та високого рівнів, становила від 40 % до 60 % як з *української мови* (**41,10 %**), так і *математики* (**44,00 %**).

Від 60 % до 80 % дев'ятикласників мали такі результати у **кожному п'ятому** закладі з *української мови* та **майже кожному третьому** – із *математики*.

У значно меншій частині закладів відсоток учнів, які продемонстрували достатній та високий рівень навчальних досягнень, був вищим за 80 %: у **6,85 %** – з *української мови* та **14,67 %** – із *математики*.

Діаграма 4

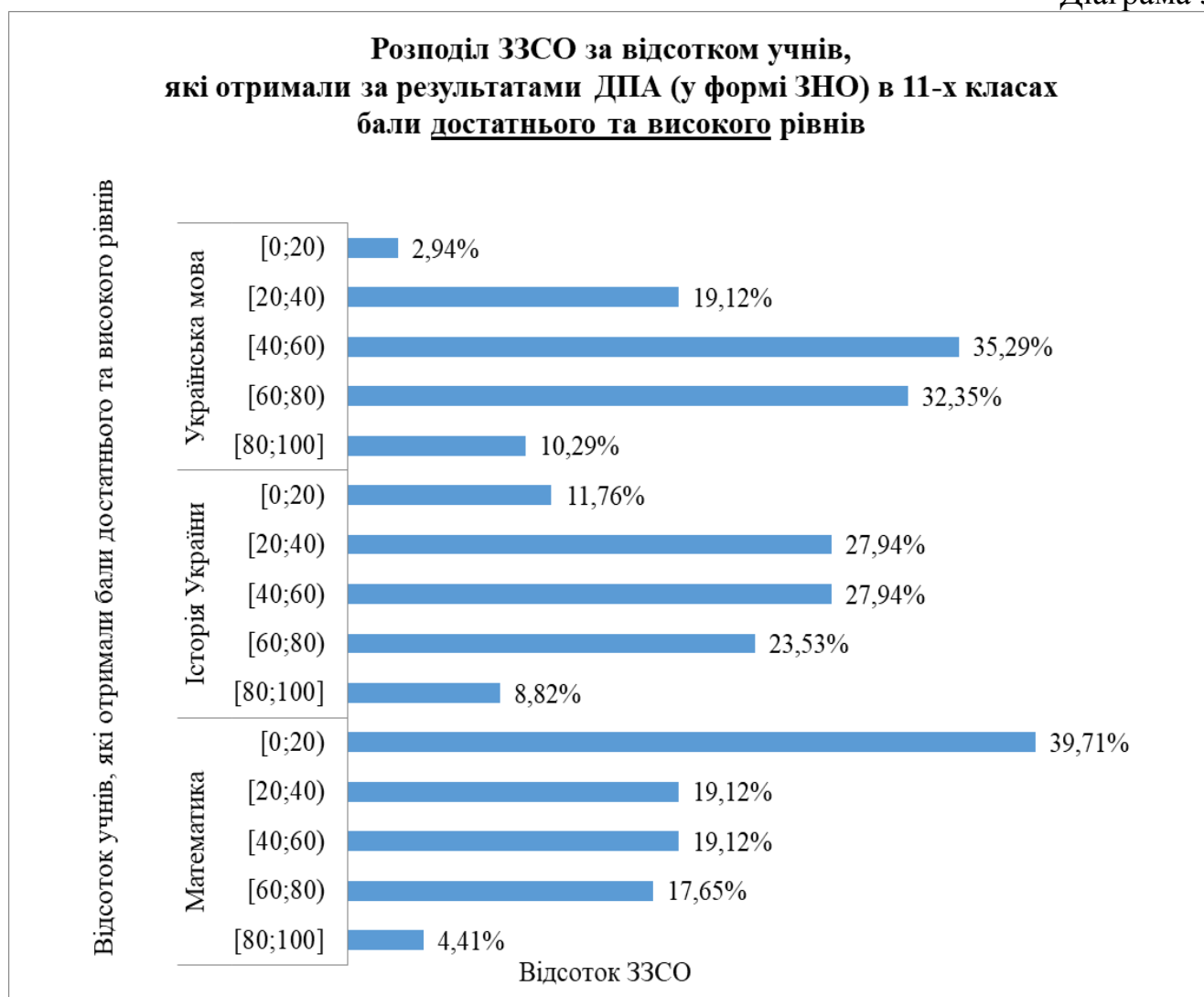


Переважна більшість учнів 4-х класів отримала за результатами ДПА бали достатнього та високого рівнів з *української мови* (77,84 %) та *математики* (75,96 %).

У 9-х класах таких учнів було суттєво менше: відповідно 62,28 % і 54,39 %.

Слід зазначити, що як у 4-х, так і 9-х класах більше учнів показали результати достатнього та високого рівнів з *української мови*, ніж із *математики* (діаграма 4).

Діаграма 5

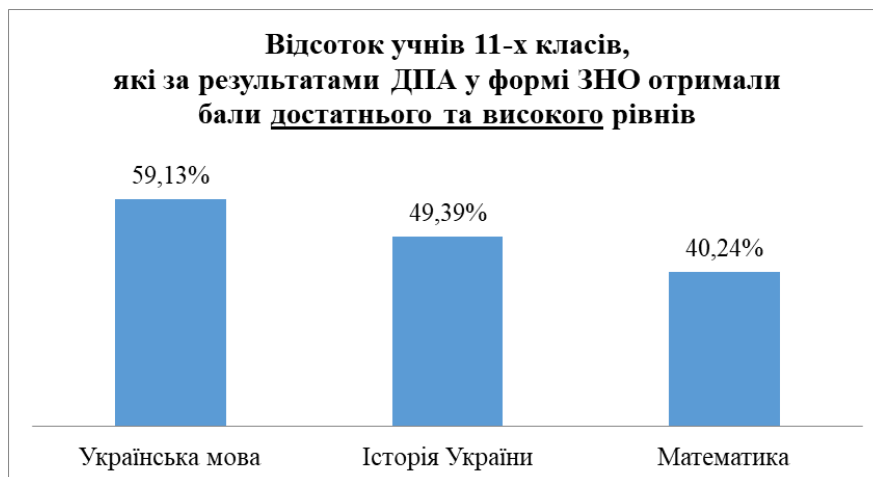


Серед трьох навчальних предметів **найкращі** результати ДПА у формі ЗНО учні 11-х класів показали з *української мови*, **найгірші** – з *математики*.

Так, з *української мови та літератури* у більшості ЗЗСО (67,64 %) відсоток учнів, які отримали бали достатнього та високого рівнів, становив від **40% до 80%**, тоді як з *історії України* більшу частину (55,88 %) склали заклади, де відносна кількість таких учнів складала від 20% до 60%.

Із *математики* у майже 40 % ЗЗСО відносна кількість учасників ДПА у формі ЗНО, які показали результати достатнього та високого рівнів, була меншою за 20% (діаграма 5).

Діаграма 6



За результатами ДПА у формі ЗНО **найбільша** кількість одинадцятикласників (**59,13 %**) отримала бали достатнього та високого рівнів з *української мови*, **найменша (40,24 %)** – із *математики*.

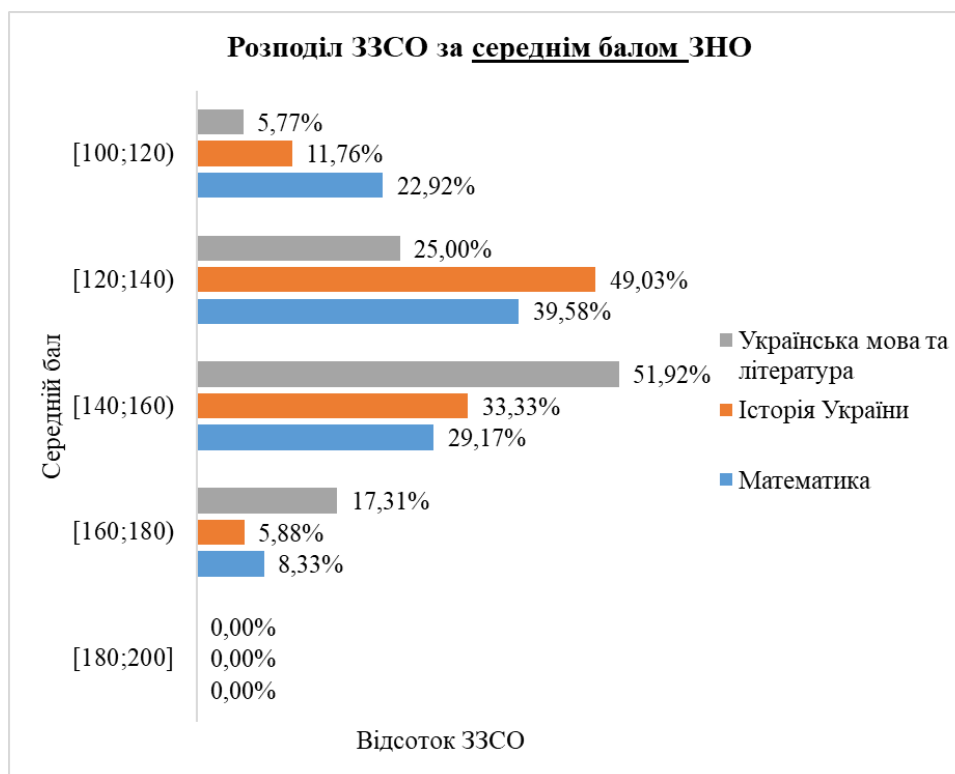
З *історії України* такі результати показала **майже половина** учнів ЗЗСО, що взяли участь у дослідженні (діаграма 6).

II. Зовнішнє незалежне оцінювання

Показниками результатів зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) обрано:

- середній бал учасників ЗНО, які подолали поріг «склав/не склав»;
- відсоток учнів, які не подолали поріг «склав/не склав»;
- відносна кількість випускників ЗЗСО, які отримали від 160 балів і більше та від 180 балів та більше.

Діаграма 7



За підсумками ЗНО-2018 у більшості ЗЗСО, що увійшли до вибірки учасників дослідження, **(51,92 %)** середній бал зовнішнього незалежного оцінювання з *української мови та літератури* відповідав інтервалу [140; 160), тоді як у **кожному четвертому** закладі цей показник знаходився в межах від 120 до 140 балів.

Разом із тим з інших навчальних предметів результати ЗНО були гіршими: у **49,03 %** ЗЗСО з *історії України*, **39,58 %** – із *математики* середній бал зовнішнього незалежного оцінювання належав проміжку [120; 140). Слід зазначити, що лише в **кожному третьому** ЗЗСО з *історії України* та у **29,17 %** – із *математики* цей показник відповідав інтервалу [140; 160) – діаграма 7.

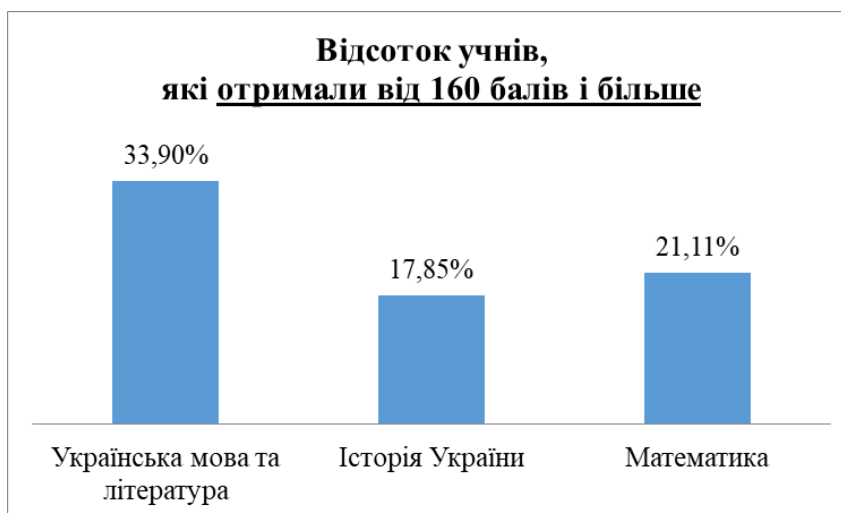
Діаграма 8



У закладах загальної середньої освіти, що взяли участь у дослідженні, **найбільшим** відсоток учнів, які не подолали поріг «склав/не склав», **(14,44 %)** виявився з *математики*, **найменшим (5,12 %)** – з *української мови та літератури*.

З *історії України* не подолав поріг «склав/не склав» майже кожен десятий одинадцятикласник (діаграма 8).

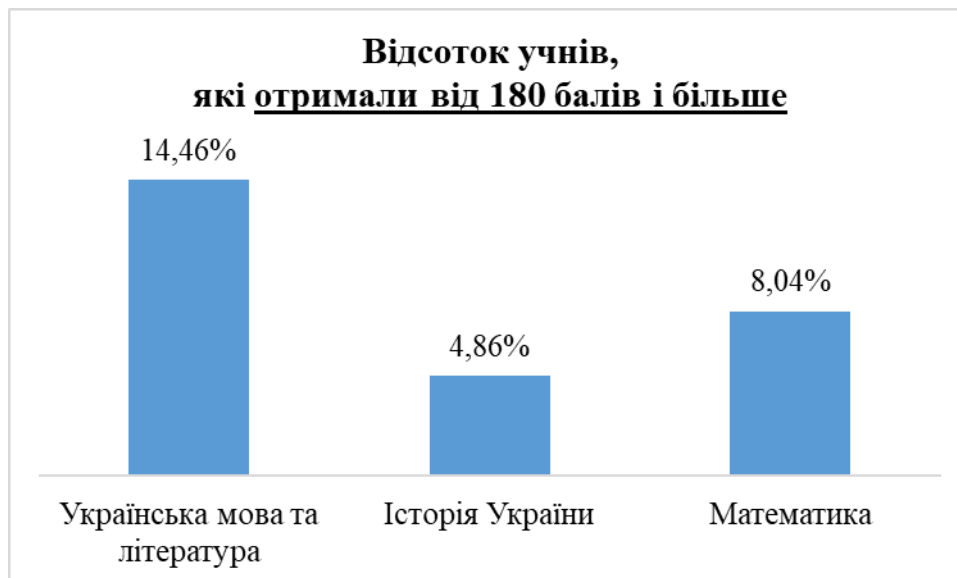
Діаграма 9



Серед учасників ЗНО **найбільша** частка тих, хто отримав від 160 балів і більше (**33,90 %**), була з *української мови та літератури*, а **найменша** (**17,85 %**) – з *історії України*.

Майже **кожен п'ятий** учень показав такий результат за результатами ЗНО з *математики* (діаграма 9).

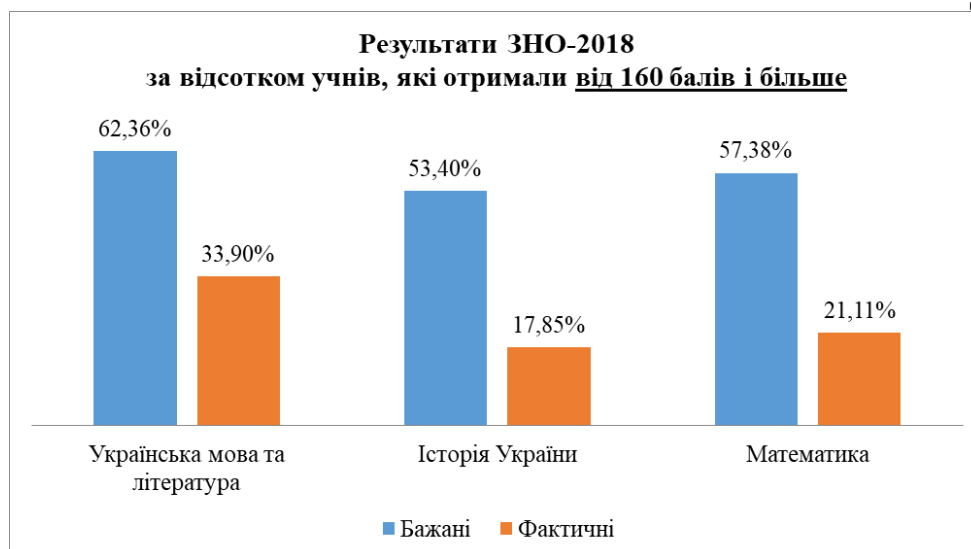
Діаграма 10



Найбільшим відсоток випускників, які показали **високі** результати ЗНО (отримали від 180 балів і більше), (**14,46 %**) виявився з *української мови та літератури*, **найменшим** (**4,86 %**) – з *історії України*.

Із *математики* відносна кількість таких учнів складала **8,04 %** (діаграма 10).

Діаграма 11



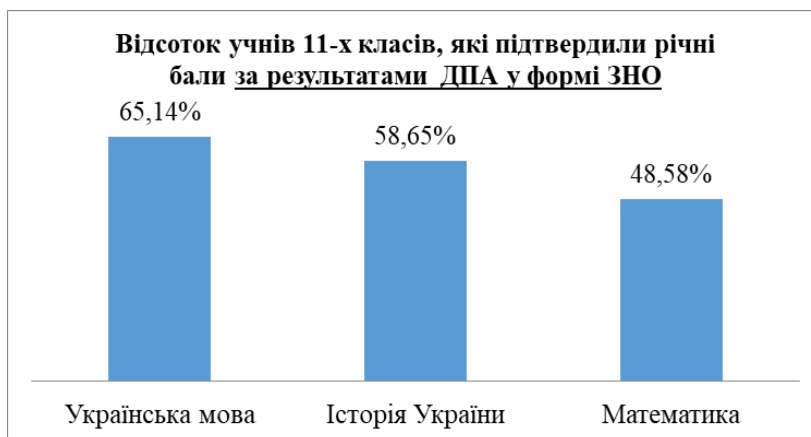
У січні-квітні 2018 року було здійснено анкетування учнів 11-х класів ЗЗСО, під час якого респондентам було запропоновано визначити, які результати ЗНО-2018 для них були б бажаними.

Порівняльний аналіз відповідей респондентів та отриманих ними результатів ЗНО з трьох навчальних предметів показав, що з *української мови та літератури* учнів, які отримали від 160 балів і більше, виявилось на **28,46 %**

менше, ніж тих, хто такі результати назвав для себе бажаними. З *історії України* таких одинадцятикласників було менше на 35,55 %, а з *математики* – на **36,27 %**. Тобто, значна частина учнів 11-х класів не змогла показати результати ЗНО, які б їх задовольнили (діаграма 11).

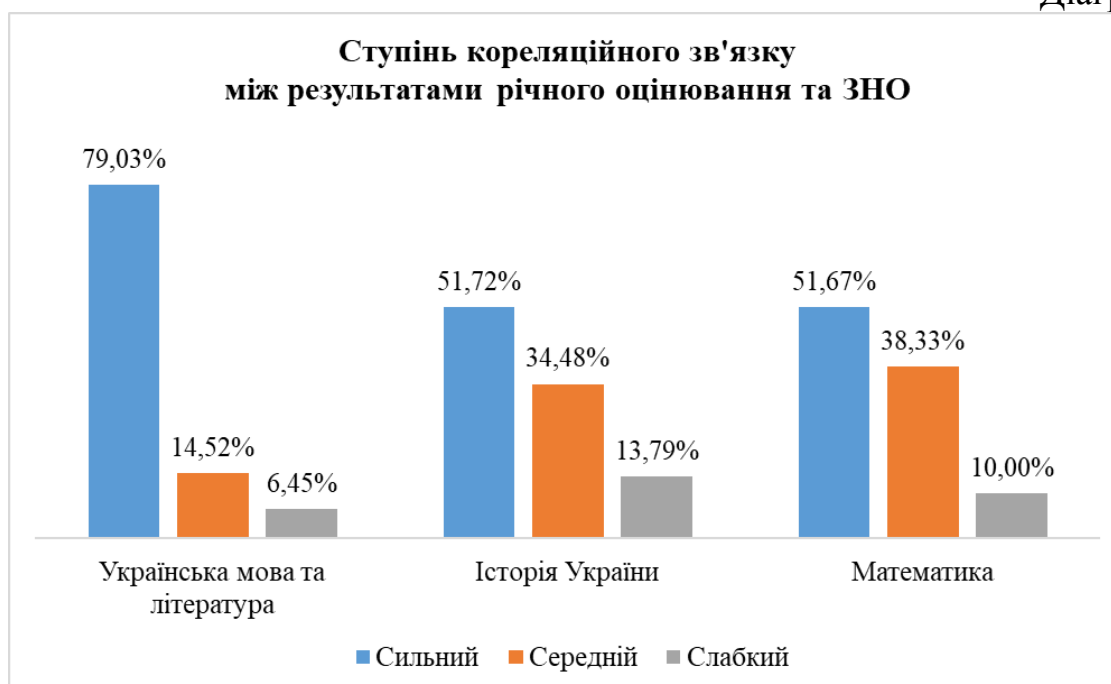
III. Якість та об'єктивність оцінювання

Діаграма 12



Порівняльний аналіз результатів річного оцінювання та ДПА у формі ЗНО засвідчив, що **значна частина** одинадцятикласників не підтвердила річні бали (у межах рівня навчальних досягнень). Так, з *української мови* таким виявився **майже кожен третій** одинадцятикласник, а з *математики* – **майже кожен другий**. **41,35 %** випускників ЗЗСО не підтвердили річні бали за результатами ДПА у формі ЗНО з *історії України* (діаграма 12).

Діаграма 13



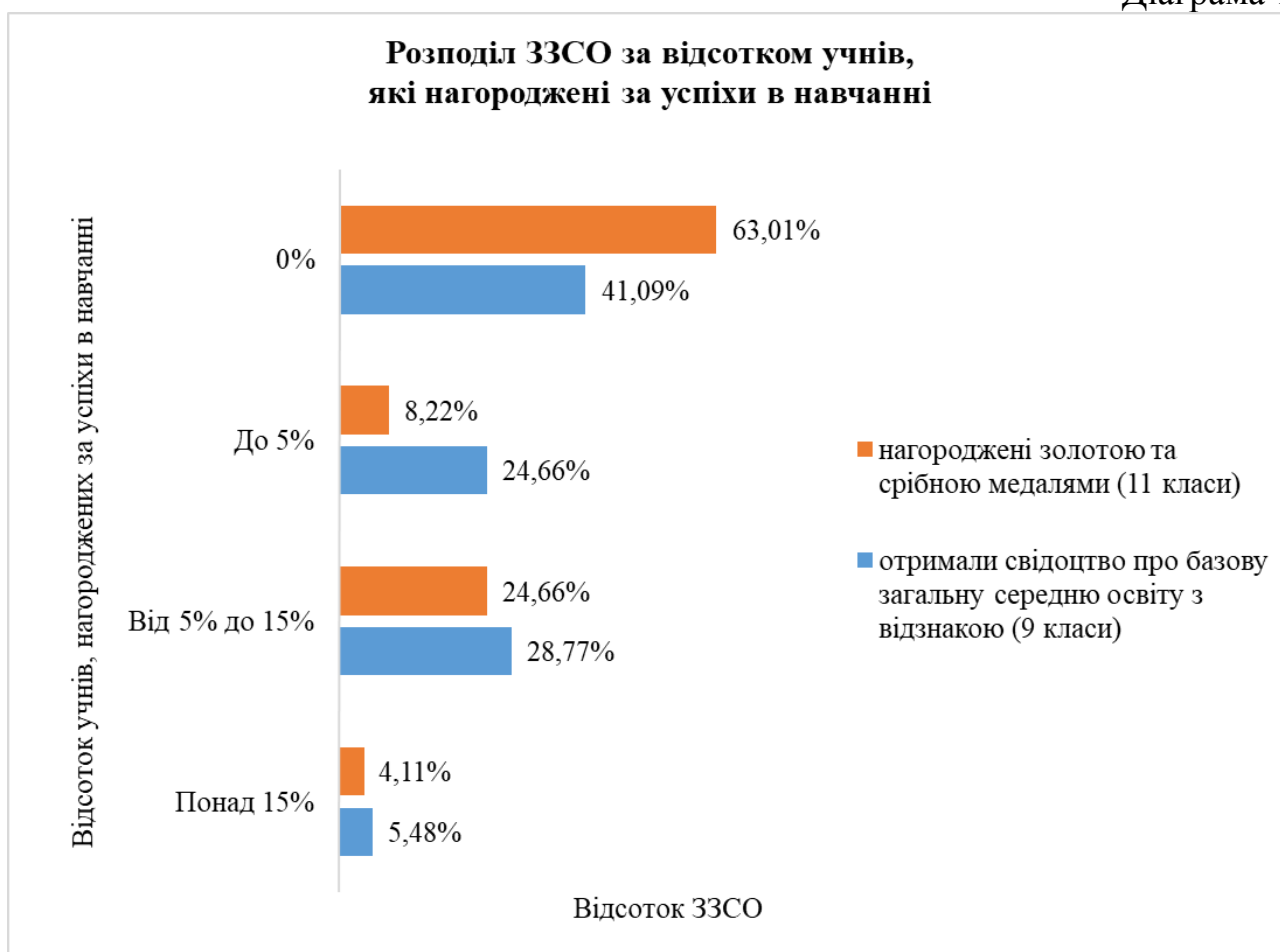
Аналіз відповідності річних балів результатам ДПА у формі ЗНО з використанням кореляційного аналізу показав, що в більшості закладів загальної середньої освіти, що взяли участь у дослідженні, виявився сильний ступінь

кореляційного зв'язку між зазначеними показниками. Зокрема, така ситуація спостерігається в **79,03 %** ЗЗСО з *української мови та літератури*, **51,72 %** – з *історії України*, **51,67 %** – із *математики*,

Разом із тим кореляційний зв'язок відсутній у **кожному п'ятому** ЗЗСО – з *української мови та літератури*, **48,28 %** – з *історії України*, **48,33 %** – із *математики*. Це вказує на те, що у суттєвій кількості ЗЗСО наявний **низький рівень об'єктивності оцінювання** навчальних досягнень учнів. При цьому рівень об'єктивності оцінювання з *української мови та літератури* вищий, ніж – з *історії України* та *математики* (діаграма 13).

IV. Відсоток учнів, які нагороджені за успіхи в навчанні

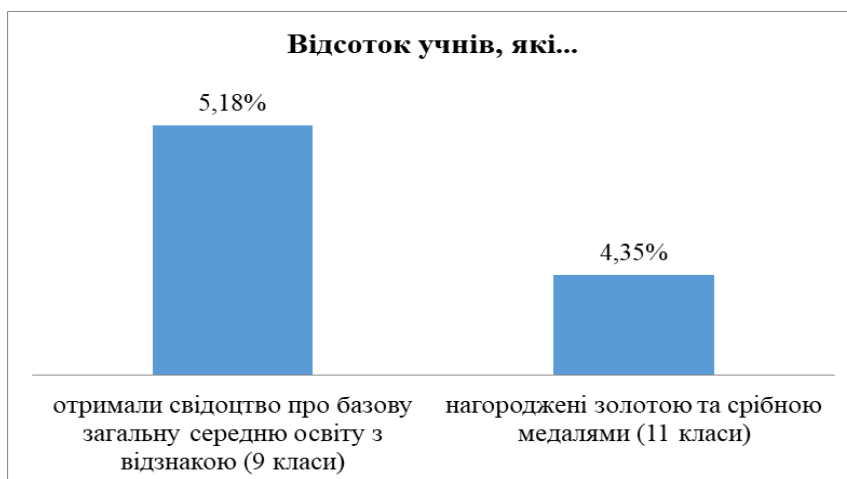
Діаграма 14



Серед ЗЗСО, що взяли участь у дослідженні, майже в **кожному четвертому** закладі була оптимальна кількість учнів, нагороджених за успіхи в навчанні (від 5 % до 15 %).

Проте в **41,09 %** ЗЗСО не було жодного учня 9-х класів, який отримав би свідоцтво про базову загальну середню освіту з відзнакою, а в **63,01 %** – не виявилось випускників ЗЗСО, нагороджених золотими та срібними медалями (діаграма 14).

Діаграма 15



Серед учасників дослідження **5,18 %** учнів 9-х класів отримали свідоцтво про базову загальну середню освіту з відзнакою та **4,35 %** випускників ЗЗСО, нагороджені золотою та срібною медалями (діаграма 15).

V. Результати роботи з обдарованими дітьми

Діаграма 16



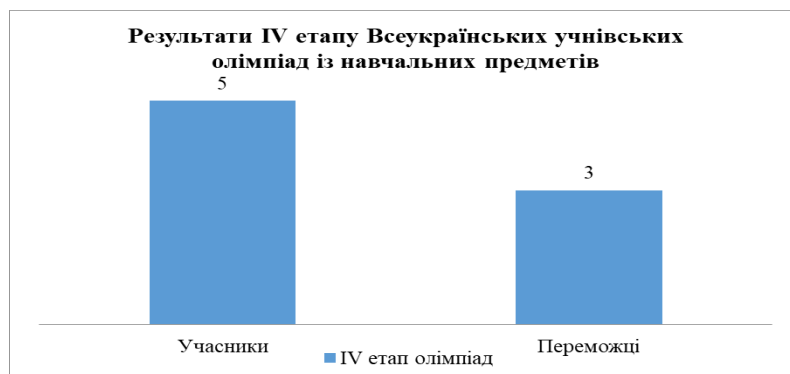
У ЗЗСО, що увійшли до вибірки учасників дослідження, **4 018** учнів були учасниками II етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад із навчальних предметів. Із них: **1 204 (29,97 %** від загальної кількості учасників) – стали переможцями змагань.

Діаграма 17



У III (обласному) етапі Всеукраїнських учнівських олімпіад із навчальних предметів взяли участь **322** учні ЗЗСО-учасників регіональних моніторингових досліджень, що складає **8,01 %** від кількості учасників II етапу змагань. Із них: **88 (27,33 %** від загальної кількості учасників III етапу олімпіад) вибороли дипломи переможців змагань (діаграма 17).

Діаграма 18



Серед учасників дослідження **5** учнів вибороли право участі в IV етапі змагань, а **3** – стали переможцями (діаграма 18).

Діаграма 19



Із **305** учасників I етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України **203 (66,56 %)** стали переможцями змагань (діаграма 19).

Діаграма 20



У II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН взяли участь **115** учнів, а **63 (54,78 %)** – вибороли дипломи переможців.

Висновки

1. Отримані дані про результати освітніх процесів підтверджують висновки аналізу, що був проведений за результатами ДПА учнів 4-х, 9-х, 11-х класів, ЗНО, роботи з обдарованими учнями (за підсумками Всеукраїнських учнівських олімпіад із навчальних предметів, Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України). Це вказує на репрезентативність вибірки та об'єктивність нижченаведених висновків.

2. Значна частина учнів 11-х класів не змогла показати результати ЗНО, які б їх задовольнили: **28 %** одинадцятикласників не отримали, як сподівалися, від 160 балів і більше з *української мови та літератури*, **36 %** – з *історії України та математики*.

3. Існує проблема **низького рівня об'єктивності оцінювання** навчальних досягнень учнів. Зокрема, у ЗЗСО, які взяли участь у дослідженні, **35 %** одинадцятикласників не підтвердили річні бали (у межах рівня навчальних досягнень) за результатами ДПА (у формі ЗНО) з *української мови*, **41 %** – з *історії України*, **51 %** – із *математики*. При цьому відсутній кореляційний зв'язок між зазначеними показниками в **кожному п'ятому ЗЗСО з української мови та літератури, 48,28 %** – з *історії України*, **48,33 %** – із *математики*.

4. Аналіз матеріалів, які надійшли від районів (міст, ОТГ) області, показав невідповідність показників освітніх процесів та їх результатів. Це свідчить про те, що моніторинг у районах (містах, ОТГ) було проведено неякісно (формально). У зв'язку з цим, є необхідність проведення аналізу по кожному району (місту, ОТГ).

Рекомендації Р(М, ОТГ)МК(Ц)

1. Проаналізувати якість та об'єктивність оцінювання в закладах загальної середньої освіти в районі (місті, ОТГ), зокрема за відсотком учнів 11-х класів, які підтвердили річні бали за результатами ДПА у формі ЗНО (у межах рівня навчальних досягнень), та коефіцієнтом кореляції між річними балами та результатами ДПА у формі ЗНО з української мови, історії України, математики.

До 30.11.2018

2. З'ясувати причини відсутності впливу показників освітніх процесів на результати навчання в 4-х, 9-х, 11-х класах ЗЗСО, які взяли участь у I етапі дослідження.

До 30.11.2018

3. У межах аналітичної та моніторингової діяльності досліджувати взаємовплив показників освітніх процесів та їх результатів, зокрема з використанням квадрант-аналізу та кореляційного аналізу.

Постійно

4. Передбачити в межах роботи Р(М, ОТГ)МО вчителів-предметників вивчення Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів.

Протягом 2018/2019 навчального року

5. Забезпечити вивчення під час внутрішньошкільного контролю якості оцінювальної діяльності вчителів у закладах загальної середньої освіти району (міста, ОТГ).

Протягом 2018/2019 навчального року

6. Надавати адресну допомогу керівникам закладів загальної середньої освіти з питань аналізу якості оцінювальної діяльності вчителів.

Протягом 2018/2019 навчального року